

perspective of post-revolution irredentism theory by G. K. Jenkins. In his work «Post-Revolution War: A Product of Irredentism» the scientist states that a war is a natural consequence of the post-revolutionary situation if two neighboring states have territorial disputes. Revolution encourages formation or extension of irredentist claims that can be raised by a revolutionary state or by the neighboring state.

The fundamental principles of the theory are verified by Ukrainian realities. At the end of 2013 – beginning of 2014 the Revolution of Dignity took place in Ukraine, which led to the overthrow of the clannish system and oligarchic regime. The growth of national consciousness of the majority of the Ukrainian was the result of the revolution. Immediately Ukraine faced separatism in Crimea and Donbas, which was conducted under the Russian scenario. In terms of post-revolutionary situation the government of the Russian Federation claimed interest in the welfare of ethnic Russians in Ukraine. In 2014 the Russian Federation completed the annexation of Crimea. The realization of the irredentist course in foreign policy of Russia was possible due to the growth of nationalism and the existence of the idea of the «Russian World».

Ukraine respects the inviolability of the borders of other countries and do not initiate irredentist policy. The new Ukrainian government protects the territorial integrity of the state and conducts the «Anti-Terrorist Operation» in the East. Russia supports terrorist movements: the «Donetsk People's Republic» and the «Lugansk People's Republic». De facto there is a hybrid war between Ukraine and Russia in the form of combination of war and information confrontation.

Represented data show the impact of the post-revolutionary situation in Ukraine in 2014 on the activating of expansionist aspirations of the Russian Federation, war situation between Ukraine and Russia. Notwithstanding this military confrontation is not a direct result of the post-revolutionary situation in Ukraine. In fact, conflict between two states was inevitable because of the protracted contradictions between countries. The complex political situation in Ukraine became a catalyst for the clash of interests.

Key words: *irredentism, post-revolution war, G. K. Jenkins' theory, separatism, nationalism, Ukraine, the Russian Federation.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Балабанов К.В., д.політ.н, проф.; Константинова Ю.В., к.і.н., доц.*

УДК 327.82

А.М. Дем'янчук

ПОСИЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДИПЛОМАТІЇ В СИСТЕМІ ООН

У статті розглянуто концепцію превентивної дипломатії Організації Об'єднаних Націй, як однієї з найважливіших форм попередження міжнародних конфліктів. Також були досліджені проблеми її реалізації та шляхи посилення її ефективності.

Ключові слова: *превентивна дипломатія, Організація Об'єднаних Націй, конфлікт, концепція, попередження, безпека.*

На сьогоднішній день проблема війни та миру продовжує відігравати значну роль у глобальній системі міжнародних відносин. Створена в середині минулого сторіччя Організація Об'єднаних Націй і зараз націлена на реалізацію свого головного завдання – запобігання нових військових конфліктів.

Тенденція останніх років свідчить що кількість міжнародних та міждержавних конфліктів істотно зменшилася. В той же час, зростає кількість політичних, етнічних, релігійних суперечностей всередині окремих держав, які часто призводять до військових протистоянь.

Саме запобігання такого роду конфліктам і є головним завданням ООН на сучасному етапі. Слід відзначити, що в умовах зростання напруги в значній кількості країн, в тому числі, і в Україні, превентивна дипломатія є одним із небагатьох варіантів збереження миру, яка є у арсеналі міжнародного співтовариства.

Насамперед, вищезгадана концепція передбачає залучення комплексу політичних та дипломатичних заходів для подолання конфлікту ще на етапі його зародження. Ідейним послідовником превентивної дипломатії на сучасному етапі є Генсек ООН Пан Гі Мун. В одній зі своїх промов, він відзначав, що її реалізація є однією з головних функцій Організації Об'єднаних Націй сьогодні, оскільки це сприяє не тільки вирішенню, а перш за все, попередженню конфліктів.

Отже тема, обрана для дослідження є актуальною.

Метою даної роботи є дослідження концепції превентивної дипломатії, як ключового механізму Організації Об'єднаних Націй щодо запобігання переростання етнічних, ідеологічних, релігійних, політичних суперечок всередині окремих країн у військове протистояння.

Дана проблематика не отримала належного висвітлення в історіографії. Серед робіт, в яких хоча б поверхово розглядається ця питання, необхідно звернути увагу на дослідження В. Заємського, М. Лебедевої, З. Бжезинського, М. Лунда, [1; 2; 15; 6].

Слід зазначити, що термін «превентивна дипломатія» походить від англійського «to prevent» – «попереджати». Більшість науковців зазначають, що окремі її форми і використовувались у всі історичні часи.

Сучасне тлумачення концепції превентивної дипломатії було сформовано під час головування в ООН Генерального секретаря Д. Гаммаршельда в 50-х роках. Це було пов'язано з тим, що в умовах холодної війни, механізм забезпечення колективної безпеки було заблоковано. В умовах, коли провідні держави – члени Ради Безпеки, не могли прийти до згоди щодо вирішення конфліктів, почався процес розробки механізмів їх запобігання на початковому етапі.

Наступним поштовхом в процесі зміцнення та підвищення ефективності Організації Об'єднаних Націй в галузі превентивної дипломатії, стала доповідь «Порядок денний для миру» Генсека ООН Б. Бутрос - Галі (1992-1996 рр.) у Раді Безпеки ООН. В ній Генеральний секретар неодноразово звертав увагу міжнародної спільноти на необхідність використання превентивної дипломатії на початковій стадії суперечок, та наполягав на більш широкому застосуванні засобів дипломатії задля ліквідації джерел небезпеки до того, як відбудеться спалах насилля.

Б. Бутрос - Галі трактував термін «превентивна дипломатія», як «дії, спрямовані на попередження виникнення спорів між сторонами, недопущення переростання існуючих спорів у конфлікти й обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення» [4].

Також Генсек виклав три основні види діяльності щодо забезпечення миру та безпеки у світі, які є взаємопов'язаними та передбачають превентивні заходи: 1) превентивна дипломатія; 2) миротворчість; 3) підтримання миру.

Під миротворчістю він розумів дії з метою схилити ворогуючі сторони до досягнення згоди, головним чином, за допомогою мирних засобів, передбачених у главі VI ст. 33 Статуту ООН (переговори, посередництво, примирення, обслідування, арбітраж, судовий розгляд, звернення до регіональних органів чи угод) [4].

Під підтриманням миру мається на увазі забезпечення присутності ООН у конфліктних зонах світу. Така присутність пов'язується із розгортанням військового чи

поліцейського персоналу та забезпечується за згодою всіх зацікавлених сторін конфлікту [4].

Також Генеральний секретар зазначив, що превентивна дипломатія потребує низки додаткових методів, насамперед це: встановлення довіри; раннє попередження, що базується на зібранні інформації та встановленні фактів неофіційним або офіційним шляхом; превентивне розгортання, а в окремих випадках - утворення демілітаризованих зон [4].

Превентивна дипломатія в рамках Організації Об'єднаних Націй у ХХ столітті мала сформовану теоретичну базу, однак існували проблеми щодо ефективного використання концепції в практичній площині. Зокрема, існувала своєрідна «криза системи раннього попередження конфліктів», яка виникла у зв'язку із несвоєчасною поінформованістю органів ООН, відсутністю прогнозування кризи за рахунок вивчення, узагальнення та надання оцінки інформації. Негативний вплив на використання концепції превентивної дипломатії в ООН мали, по-перше, відсутність необхідної кількості висококваліфікованих кадрів, спроможних мобільно вирішувати питання з високим рівнем ефективності. По-друге, мляві темпи та скорочення фінансового забезпечення призводять до збільшення часу на підготовку місії, таким чином, затягуючи час, який рахується не на дні, а на години, та призводить до ненадійного оснащення персоналу.

Вирішити вищезгадані проблеми намагався «головний реформатор ООН» Кофі Аннан (1997-2006 рр.).

Зокрема, у 1997 році, у своїй першій промові в якості голови ООН, він визначив майбутній вектор своєї політики щодо використання превентивної дипломатії – «перехід від культури реагування до культури запобігання» [5].

У 2006 році Генсек К. Аннан запропонував виділити на превентивну дипломатію 2% з миротворчого бюджету, що незначною мірою вплинуло на вирішення проблеми недофінансування місій і програм.

Також Генеральний секретар розширив межі реалізації «тихої дипломатії» в інших сферах з метою подолання соціально-економічного занепаду в деяких країнах світу, додав до функції превентивної дипломатії гуманітарну допомогу та ядерне роззброєння.

Крім того, К. Аннан вважав, що існує необхідність у реформуванні Департаменту з політичних питань (ДПП) та наданні ДПП додаткових ресурсів з метою удосконалити надання їм посередницьких послуг. Саме Департамент з політичних питань заслуговує особливої уваги, бо ДПП в рамках Секретаріату ООН належить відповідальність за здійснення превентивної дипломатії. Насамперед, до компетенції Департаменту належить політичний аналіз, миротворчість та превентивна дипломатія, допомога в проведенні виборів, попередження та протидія тероризму, інформування Генерального Секретаря щодо конфліктних ситуацій на міжнародній арені, розробка стратегій.

Саме посередництво є одним із найефективніших засобів врегулювання спорів, запобігання та вирішення конфліктів. Таким чином, у межах необхідної перебудови на Всесвітньому саміті 2005 року за підтримки Генеральної Асамблеї ООН в рамках Департаменту з політичних питань було запропоновано створення Групи підтримки посередництва. До компетенції Групи належить надання посередницьких послуг в межах всієї системи Організації Об'єднаних Націй.

Наступним послідовником ідей і досягнень залучення превентивної дипломатії, як головного інструменту у запобіганні збройним конфліктам, став Пан Гі Мун. Підтвердженням тому є його слова про те, що «із варіантів дій, запропонованих Статутом, найефективнішим є посередництво» [7]. Ініціатива Пан Гі Муна щодо удосконалення інструменту попередження конфлікту ґрунтується на висновку, що превентивна дипломатія - це основна функція ООН, оскільки запобігання конфліктам є ключем до виконання статутних обов'язків щодо підтримання миру та безпеки [1, с. 46].

Із призначенням на посаду Генерального Секретаря Пан Гі Муна було задано новий вектор в процесі посилення ролі даної концепції попередження.

На переконання Генсека подальше зміцнення Департаменту з політичних питань принесе неабияку користь, у першу чергу, економічну, оскільки на сьогодні ДПП потребує фінансової та кадрової реорганізації.

Таким чином, у 2008 році за ініціативою Генсека було зміцнено ДПП, що надало змоги більш ефективно відігравати роль превентивної дипломатії в системі ООН. У першу чергу, Департамент зміцнив аналітичний потенціал, компетенцію співробітників у ключових галузях загальносистемного реагування.

Ще одним позитивним кроком вважається створення резервної групи експертів, що здатні протягом 72 годин мобільно надати допомогу в низці питань.

Рада Безпеки ООН та Генасамблея неодноразово зверталися до Генсека з проханням вжити дії з метою зміцнення потенціалу раннього попередження, а також збору та аналізу інформації [10]. У свою чергу, Пан Гі Мун окреслив наступні пропозиції:

- зміцнити потенціал регіональних підрозділів Департаменту з політичних питань (ДПП) задля ефективного моніторингу, аналізу, розробки лінії поведінки і швидкої реалізації заходів;

- зміцнити потенціал ДПП із планування заходів і підтримки посередницьких зусиль за допомогою спеціального підрозділу;

- збільшити фінансування діяльності ДПП;

- створити додаткову кількість посад для співробітників, які б займалися питаннями санкцій, відділу у справах Радбезу ООН [1, с. 50].

Стосовно пункту щодо збільшення фінансування, то у 2014 році доля внесків країн-членів ООН на фінансування превентивної дипломатії склала 19.2 млн. доларів США, що на 20% більше порівняно з минулим роком [3]. Однак зазначене збільшення коштів дедалі є недостатнім для комплексного забезпечення превентивної дипломатії.

Згідно із розрахунками Всесвітнього банку «в середньому громадянська війна дорівнює більш ніж тридцяти рокам росту об'ємам валового внутрішнього продукту середньої розвиненої країни». Кумулятивні витрати, які пов'язані із лютими громадянськими війнами, складають десятки мільярдів доларів США, а процес відновлення до початкового рівня росту в середньому складає чотирнадцять років [15]. Порівняння фінансових витрат на стабілізацію та економічне відновлення країн після військових дій із своєчасним виділенням коштів на фінансування програм щодо попередження конфліктів вкотре доводить неабияку фінансову користь. Тому існує доцільність заохочення всіх можливих джерел фінансування для залучення превентивних дій.

На думку Пан Гі Муна, необхідно також згідно із резолюціями 1325 (2000) і 1820 (2008) РБ ООН призначати більшу кількість жінок в якості спеціальних представників у здійсненні «добрих послуг» від імені Генсека. Однак, на жаль, кількість задіяних жінок, всупереч вимогам Резолюції, є недостатньою.

Важливою складовою превентивної дипломатії виступає процес співробітництва міжнародних, регіональних та субрегіональних організацій із Організацією Об'єднаних Націй. Позиція держав-членів знайшла своє відображення у Резолюції 65/283 Генеральної Асамблеї ООН, спрямована на необхідності обміну інформацією, координація дій та злагоженості зусиль у попередженні конфліктів на ранньому етапі їх розвитку [14]. ООН приділяє важливу роль співробітництву в питанні посередництва та співпрацює з деякими організаціями, а саме на Близькому Сході, Гаїті, Гвінеї, Західній Африці, Кенії, Сомалі, Хорватії та Ефіопії. Прикладів використання превентивної дипломатії на сьогодні дуже багато, успіх у вирішенні спірних ситуацій різний та

залежить від волі конфліктуючих сторін. Зросла кількість політичних місій у 2010 році: Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Організація з безпеки та співробітництва у Європі та Організація американських держав (ОАД) направили майже 50 місій, більшість з яких мали мандат на здійснення превентивної дипломатії.

Одним із нововведень Генсека Пан Гі Муна вважається створення регіональних відділень ООН. Це своєрідна платформа зусиль у галузі превентивної дипломатії у Західній та Центральній Африці, Центральній Азії [8].

У 2010 році за допомогою Регіонального центру Організації Об'єднаних Націй з превентивної дипломатії для Центральної Азії було надано підтримку щодо врегулювання кризи у Киргизстані, попереджено агресію на міжетнічному ґрунті. Центр сприяв відновленню та проведенню виборів у країні, також налагодженню діалогу між політичними лідерами та представниками громадянського суспільства та подальшого їх примирення.

Хоча концепція превентивної дипломатії знайшла своє відображення в рамках ООН ще у другій половині ХХ століття, на сьогоднішній день превентивна дипломатія не втратила своєї актуальності, а навпаки продовжує відігравати ключову роль у системі Організації Об'єднаних Націй. Превентивна дипломатія здійснюється за рахунок більш широкого кола учасників, регіональних організацій та організацій громадянського суспільства. Накопичений досвід ООН щодо попередження кризових ситуацій дає змогу покращити практичні методи та в цілому підвищити результативність превентивної дипломатії.

Однак ООН зіштовхнулася із низкою проблем, які вимагають належного втручання з боку країн-членів. По-перше, існує необхідність у зміцненні кадрового складу, розширення кількості досвідчених співробітників. По-друге, задля отримання ефективних результатів превентивної дипломатії є необхідність її належного фінансування. По-третє, налагодження співробітництва та партнерських відносин Організації Об'єднаних Націй з регіональними, субрегіональними організаціями, країнами-членами в галузі попередження конфліктів. Зміцнення низки заходів: поєднання аналізу інформації, своєчасного запобігання, швидкого реагування та партнерства – дасть можливість знизити напругу в умовах ескалації кризи.

Успіх превентивної дипломатії насамперед залежить від низки факторів, серед яких найважливіший – воля сторін.

Список використаної літератури

1. Заемский В. Ф. Кому нужна реформа ООН. В интересах всех и каждого / В. Ф. Заемский. – Москва : Международные отношения, 2010. – 296 с. ; Zaemskiy V. F. Komu nuzhna reforma OON. V interesakh vseh i kazhdogo / V. F. Zaemskiy. – Moskva : Mezhdunarodnye otnosheniya, 2010. – 296 s.
2. Лебедева М. М. Мировая политика : учеб. / М. М. Лебедева. – Москва : КНОРУС, 2011. – 256 с. ; Lebedeva M. M. Mirovaya polbtika : ucheb. / M. M. Lebedeva. – Moskva : KNORUS, 2011. – 256 s.
3. Annual report 2014. Multi-Year Appeal. UN Department of Political Affairs [Electronic resource]. – Mode of access : www.un.org/Depts/dpa
4. Boutros-Ghali B. An Agenda of Peace Preventive diplomacy, peacemaking and peacekeeping, 17 June 1992 [Electronic resource] / B. Boutros-Ghali. – Mode of access : www.un.org/Docs/SG/agpeace.html.
5. Kofi Annan. Report of the Secretary-General on the work of the Organization, 30 August 2000 [Electronic resource] / Kofi Annan. – Mode of access : <http://www.un.org/documents/sg/report00/>

6. Lunde M. Undertaking preventive diplomacy [Electronic resource] / M. Lunde. – Mode of access : <http://www.foreignaffairs.com/articles/51214/michael-s-lunde/udnertaking-preventive-diplomacy>.

7. Report of the Secretary-General on enhancing mediation and its support activities, 8 April 2009 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/278/78/PDF/N0927878.pdf?OpenElement>.

8. Preventive diplomacy : Delivering results Report of the Secretary-General, 26 August 2011 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/482/61/PDF/N1148261.pdf?OpenElement>

9. Resolution adopted by the Security Council at its 4213-th meeting, on 31 October 2000 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/res1325.pdf>.

10. Resolution adopted by the General Assembly, on 18 July 2003 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/563/59/PDF/N0256359.pdf?OpenElement>.

11. Resolution adopted by the General Assembly, on 16 September 2005 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf?OpenElement>.

12. Resolution adopted by the Security Council at its 5916th meeting, on 19 June 2008 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/CAC%20S%20RES%201820.pdf>

13. Resolution adopted by the General Assembly on 22 June 2011 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/529/52/PDF/N1052952.pdf?OpenElement>

14. Strengthening the role of mediation in the peaceful settlement of disputes, conflict prevention and resolution. Resolution adopted by the General Assembly on 22 June 2011 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/529/52/PDF/N1052952.pdf?OpenElement>

15. World Development Report : Conflict, Security and Development. – Washington, DC : World Bank, 2011. – 416 с.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2015 р.

A. Demianchuk

THE STRENGTHENING OF THE PREVENTIVE DIPLOMACY'S CONCEPTION IN THE SYSTEM OF THE UN

Nowadays the problem of war and peace continues to play a significant role in the global system of international relations. The United Nations, which was established in the middle of the last century, continues to implement its main problem - liberation of future generation from the scourge of war.

While the concept of preventive diplomacy reflected in the UN in the second half of the twentieth century, today preventive diplomacy has not lost its relevance, but rather continues to play a key role in the United Nations. Dag Hammarskjöld is the first articulated the concept over half a century ago, it has continued to evolve in response to new challenges. The preventive diplomacy is carried out with the help of a wider range of participants, regional organizations and civil society organizations. The accumulated experience of the United Nations to prevent crises makes possible to improve practical methods and increase the overall efficiency of preventive diplomacy.

The 2005 World Summit was a watershed moment, when Member States committed to building a culture of prevention strengthening the capacity of the United Nations to that end and taking effective collective measures for the prevention and removal of threats to the peace.

However, the UN faced a number of problems that require proper intervention by Member States. First, there is a need to strengthen the staff, expanding the number of experienced staff. Secondly, effective preventive diplomacy is needed of proper funding. Thirdly, cooperation and partnership of the United Nations with regional, sub-regional organizations and Member States in the field of conflict prevention is needed to pay more attention to. Strengthening number of measures, such as combination of information analysis, timely prevention, rapid response and partnership - will make possible to reduce the stress in terms of the escalation of the crisis. Accordingly, the Organization has devoted considerable energy over the past few years. We should remember that diplomacy is an intensely personal craft, and our most valuable resources are human.

In conclusion, the preventive diplomacy today is delivering concrete results, with relatively modest resources, in many regions of the world and helping to save lives, protect development gains. It will continue to face the uncertainty, risks and evolving challenges which, in a sense, come with terrain. Preventive diplomacy is not optional, it's necessary.

Key words: preventive diplomacy, United Nations Organization, conflict, conception, prevention, security.

РЕЦЕНЗЕНТИ: Лусак В.Ф., д.і.н, проф.; Набока О.В., к.і.н, доц.

УДК 323.172:332.1:005.591.452(8+73)

М.Ф. Заболотна

ВПЛИВ НОВОГО РЕГІОНАЛІЗМУ НА РОЗВИТОК КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ

Сучасні міжнародні відносини характеризуються поєднанням політичних, економічних та соціокультурних факторів. Питання дослідження нового регіоналізму на пряму пов'язане з такими явищами як інтеграція та глобалізація.

Для Латинської Америки відкритий регіоналізм означає перехід на новий рівень розвитку, як політичного, так і економічного. В першу чергу, ці зміни спричинені відходом від протекторату з боку США та переорієнтацією на ведення незалежної політики регіону, як самостійного актора міжнародних відносин.

Ключові слова: новий регіоналізм, інтеграція, глобалізація, Латинська Америка, МЕРКОСУР, УНАСУР.

Зміна концепції світової політики, системи глобального управління і зростаючої глобалізації наприкінці ХХ ст. являлася потужним генератором процесів міжнародного співробітництва. Створення нового, глобалізованого світу не тільки проходить в супроводі процесу інтеграції, але також створює середовище для ізоляції, відведення у периферійну зону всіх, хто не в змозі приєднатися до мережі міжнародних зв'язків. На сучасній мапі світу майже не залишилось країн, які стоять осторонь процесів міжнародного співробітництва. Регіоналізація, яка прийняла форму нового регіоналізму, стала поштовхом політичних ініціатив в області регіональних угод. Реалізація нового регіоналізму в Латинській Америці має сильний вплив на політичний процес. Принцип відкритого регіоналізму є новим стимулом для розвитку країн континенту.

Аналіз політичного процесу становлення та розвитку латиноамериканського регіоналізму важливий для дослідження зростаючого впливу регіону на світові процеси. Регіоналізація, що відбувається на континенті, має принципово різні характеристики, які не притаманні для інших регіонів. У формуванні відносно молодій регіональній